

Guds retfærdighed

BA-opgave i Romerbrevet

Menighedsfakultetet F2013
Skrevet af: *Morten Brosbøl Vibert*
Vejleder: *Peter V. Legarth*

Antal ord: 8299

Indholdsfortegnelse

PROBLEMFORMULERING	3
INDLEDNING	3
ROM 1,17	4
OVERSÆTTELSE	4
DEN NÆRE KONTEKST:	4
EKSEGESE	5
SPROGLIG PARALLEL:	11
FORSTÅElsen AF FORHOLDET MELLE M GUDS RETFÆRDIGHED OG TROEN I ROM 1,17	11
ROM 3,21-26	13
OVERSÆTTELSE	14
DEN NÆRE KONTEKST	14
EKSEGESE	14
FORSTÅElsen AF FORHOLDET MELLE M GUDS RETFÆRDIGHED OG TROEN I ROM 3,21-26.....	23
KONKLUSION	24
ABSTRACT	26
LITTERATURLISTE.....	27
PRIMÆR LITTERATUR	27
SUPPLERENDE LITTERATUR	28

Problemformulering

Hvordan bestemmer Paulus i Rom 1,17 og 3,21-26 relationen mellem Guds retfærdighed (δικαιοσύνη θεοῦ) og tro?

Indledning

Guds retfærdighed (δικαιοσύνη θεοῦ) og dennes relation til tro er et emne, som siden reformationen har været genstand for mange diskussioner. I min undersøgelse af Paulus' tale om Guds retfærdighed og dennes relation til tro, vil jeg på den ene side inddrage forfattere fra New Perspective, herunder N.T. Wright, og på den anden side Mark Seifrid.

Min opgave vil tage udgangspunkt i Rom 1,17 og 3,21-26¹, som kan lede os til en nærmere fastsættelse af, hvad Paulus prøver at sige om forholdet mellem Guds retfærdighed og tro i Romerbrevet. Mit valg af tekster er begrundet i deres relevans for netop min problemformulering. Disse tekster er nøgletekster i Paulinsk teologi og bringer os frem til en afklaring på spørgsmålet: Hvordan kan vi have fred med Gud (Rom 5,1), hvis ikke vi ved hvordan, vi bliver frelst ifølge Paulus? Det er i dette spørgsmål, min opgaves relevans for mennesket findes. Jeg vil i min opgave forsøge at redegøre for aspekter af Guds retfærdighed og derigennem se på menneskets rolle i forhold til denne retfærdighed. Særligt vil jeg i min opgave undersøge Rom 1,16-17 med henblik på at bestemme, hvordan udtrykket ἐκ πίστεως εἰς πίστιν skal forstås. Forståelsen af dette vers kan siges at have været genstand for mange diskussioner om, hvordan mennesket bliver frelst. Min intention med gennemgangen af disse vers og Rom 3,21-26 er at søge at forklare sider af Guds retfærdighed og dennes relation til troen, for derigennem få større klarhed omkring, hvordan vi skal læse Paulus på Paulus' præmisser.

¹ Oversættelsen af disse tekster vil være egne oversættelser. Andre steder hvor danske bibelvers citeres vil disse være fra den danske bibeloversættelse af 1992 (D092).

Rom 1,17

δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ² ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Oversættelse

Thi i det åbenbares Guds retfærdighed³ af tro til tro, som der står skrevet: Den retfærdige skal leve af tro.

Den nære kontekst:

Rom 1,17 står i brevets indledende del. Den første del af indledningen, præskriptet finder vi i v. 1-7 og den sidste del af indledningen, proømium, i 8-17. Forfatteren Paulus har i præskriptet forklaret, hvorfor han skriver til Romerne og også her forklaret sin egen position i forhold til Kristus og evangeliet. Det er i denne indledning, at vi også finder, at præskriptet er kraftigt udvidet (Legarth, 2008⁴). Afsenderbetegnelsen er udvidet og bestemmer *Παῦλος* nærmere. Desuden er der i præskriptet en nærmere forklaring af *εὐαγγέλιον θεοῦ* (v. 1-2), *τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ* (v. 3-5) og en nærmere forklaring af *ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν* (v. 5-6)⁵. Præskriptet slutter med en nådes- og fredshilsen i 7b.

I præskriptet møder vi Paulus' intention med brevet, ved hvilken myndighed han har sit virke, og hvilket evangelium han kommer med, evangeliet om Guds søn. Paulus beskriver sin egen status som værende Jesu Kristi slave (*δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ*). Paulus bruger også andre steder slave-betegnelsen om den kristne. Dette sker for eksempel i 1 Kor 7,22-23, hvor Paulus siger: "...for den, der blev kaldet til at høre Herren til, mens han var træl, er Herrens frigivne; ligeså er den, der blev kaldet som fri, Kristi træl. I blev købt dyrt. Vær ikke menneskers trælle". Til forskel fra andre steder, hvor Paulus taler om at være træl,

² *αὐτῷ* refererer ifølge Helge Kjær Nielsen til τὸ εὐαγγέλιον i det foregående vers jf. Helge Kjær Nielsen, *Sproglige kommentarer til Romerbrevet: Bind 1* (Århus: Teoltryk, 1991), 9.

³ Jeg vil på et senere tidspunkt i min opgave undersøge nærmere hvordan genitiven her skal forstås.

⁴ Peter V Legarth, *Romerbrevet: et kompendium* (Fredericia: Kolon, 2008), 17.

⁵ Ibid.

forbinder han det her med sit apostelkald. Paulus er i sin apostelgerning "afhængig af og i Kristi tjeneste"⁶.

I vers 8-17 finder vi som tidligere nævnt proømiumet. Det er netop i proømiumet, vi normalt finder forfatterens egentlige, centrale temaer for brevet. Ligeledes finder vi her taksigelsen og bønnen for adressaten. Klimaks for Romerbrevets proømium finder vi i vers 16-17, hvor Paulus slår det tema fast, som vil komme til at lægge grunden for brevets budskab. Da dette afsnit handler om konteksten vil jeg i forbindelse med eksegesen komme ind på dette budskab. Der ligger i forbindelse med proømiumet en diskussion om, hvor meget der hører med til dette. Det er, ifølge Legarth, foreslået, at man ved en retorisk analyse ville kunne fastslå Rom 1,8-12 som et *exordium*, som har til formål at gøre læseren/lytteren opmærksom. Dette gøres ved at gøre læseren/lytteren opmærksom på ting, som har betydning for dem, ved at tale om deres tro, og Paulus' bekymring for dem. Dette sker for at vinde romernes tillid og sympati.

Dette bringer os videre til vers 13-15, hvilket på baggrund af det foregående kan opfattes som *narratio*, som lægger op til brevets temaangivelse i Rom 1,16-17, med det egentlige tema i Habakuk-citatet i 1,17: *ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται*. Fra vers 18 indleder Paulus et nyt afsnit af brevet under temaet "Jøder og hedninger under loven"⁷. Afsnittet fortsætter til Rom 3,20 og handler om menneskets syndige handlen og Guds kommende vrede og indledes med: "For Guds vrede åbenbares fra himlen over al ugudelighed og uretfærdighed hos mennesker, der undertrykker sandheden med uretfærdighed". Dette er overskriften for afsnittet Rom 1,18-3,20.

Eksegese

γὰρ indleder forklaringen af det, i vers 16, fremsatte evangelium: "For jeg skammer mig ikke ved evangeliet; det er Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker". Vers 17 står her forklarende i forhold til vers 16 og forklarer, hvorfor det er Guds kraft til frelse jf. vers 16. Sverre Aalen

⁶ Ibid., 18.

⁷ Ibid., 27.

skriver i *Guds sønn og Guds rike*, at begrebet "frelse", for Paulus har "eskatologisk klang".⁸ Han henviser til, at Paulus i 1. Tess. 5,9-10 skriver: "For Gud har ikke bestemt os til at rammes af hans vrede, men til at opnå frelsen ved vor Herre Jesus Kristus, v10 som døde for os, for at vi, hvad enten vi er vågne eller sover, skal leve sammen med ham." Frelsen betyder en udfrielse fra Guds kommende vrede. Samme tanke finder vi ligeledes i Rom 5,9. Derudover kan vi i 1 Kor. 1,18 læse, hvordan ordet om korset for de som tror, er Guds kraft til frelse (jf. Rom 1,16), men for de som fortabes, er det en dårskab. Ifølge Aalen refererer begrebet "fortabelse" her, tydeligt til en eskatologisk vredesdom.⁹

δικαιοσύνη θεοῦ kan oversættes som både "Guds retfærdighed" og "den retfærdighed som kommer fra Gud". I gammeltestamentlig sammenhæng er retfærdigheden ofte relationel¹⁰ og forekommer ofte i forbindelse med tale om Gud som dommeren. Det fremstår først og fremmest forensisk. Dette ser vi for eksempel i Ps. 7,11-12, hvor salmisten skriver: "Gud er mit skjold, han frelser de oprigtige. Gud er en retfærdig dommer, en Gud, der harmes hver dag". Her ser vi, at Guds frelsende retfærdighed og Guds vrede står parallelt, når Gud handler med frelsende retfærdighed for sit folk. Gud står i det gamle testamente som den retfærdige dommer, som frelser den retfærdige og straffer den ugudelige.¹¹ Mark Seifrid skriver: "When God works salvation for his people, he establishes justice for them (and for himself) over against their enemies and his. Saving righteousness and wrath parallel one another, since they are different aspects of the same event ¹²." Guds retfærdighed kan i Rom 1,17 forstås entydigt som Guds frelsende vilje. Seifrid vil dog ikke tale om en sådan ensidig retfærdighed på baggrund af den foregående overvejelse, men sigter til en misforståelse med baggrund i leksikas gennemgang af det hebraiske ord for retfærdighed. Seifrid vil heller ikke

⁸ Sverre Aalen, *Guds sønn og Guds rike. Nytestamentlige studier*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1973), 224.

⁹ Ibid.

¹⁰ Michael F. Bird, *The saving righteousness of God*, Paternoster biblical monographs (Milton Keynes: Paternoster, 2007), 10-12.

¹¹ Ibid., 15.

¹² Mark Seifrid, *Christ our righteousness: Paul's Theology of Justification* (IVP, 2000), 43.

tale om en relationel tolkning af flere årsager¹³. Bird beskriver i *The Saving Righteousness of God* disse årsager gennem fire punkter: 1. Forståelsen af det hebraiske ord צְדָקָה (retfærdighed) som relationel gør ikke rede for ordets straffende konnotationer i flere hebraiske skrifter. 2. Der er intet grundbegreb som uniformt kan overføres på alle skriftsteder, hvor der bruges צְדָקָה. 3. Bird skriver om Seifrids forståelse¹⁴: "The relational view cannot account for application of the word to spheres of commerce, the cultus, and impersonal objects." Det fjerde og sidste punkt Bird fremfører er, at selvom nogle passager i skrifterne kan antyde retfærdighed som et ret forhold. For eksempel viser Tamars handling, i Genesis 38, sig som tilpasset en i samfundet gældende standard og forventning, en norm.¹⁵ Ifølge Bird mener Seifrid, at retfærdighed er hvad Gud virker, åbenbarer og gør kendt, og som han skriver: "is something still waiting to be enacted."¹⁶ Ifølge Bird er Seifrids forståelse af retfærdigheden, at retfærdigheden er bundet sammen med Gud og hans handlen.

Evangeliet åbenbarer Guds retfærdighed, som netop er ordet om Guds frelsende handling gennem Jesu Kristi stedfortrædende død på korset. Samtidig hænger Guds retfærdighed også sammen med Guds væsen: Gud er retfærdig og handler derfor retfærdigt. I gammeltestamentlig forstand kommer Gud til at stå som den retfærdige i kontrast til det syndige folk: "Du er retfærdig i alt det, der har ramt os, for du har vist trofasthed, mens vi har handlet uretfærdigt"¹⁷. Vi finder altså, at der i den gammeltestamentlige litteratur er en dyb sammenhæng mellem Guds retfærdighed, som en del af hans væsen og hans handlen, både i vrede, men også i frelsende gerning mod sit folk. Personligt finder jeg i dette vers kun to muligheder for en fortolkning af *δικαιοσύνη θεοῦ*, som giver en plausibel forståelse. Den første tolkning ligger i at forstå udtrykket ud fra den

¹³ For yderligere læsning: Mark Seifrid, *Christ our righteousness: Paul's Theology of Justification* (IVP, 2000), 38–45; Mark A Seifrid, «Righteousness Language in the Hebrew Scriptures and Early Judaism», i *Justification and Variegated Nomism: The Complexities of Second Temple Judaism*, red. D. A. Carson og Peter T. O'Brien (Tübingen; Grand Rapids, Mich.: Mohr Siebeck; Baker Academic, 2001), 415–442.

¹⁴ Bird, *The saving righteousness of God*, 11.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Neh. 9,33

apokalyptiske jødiske forståelse af Guds frelses- eller lydighedsskabende kraft¹⁸. Den anden tolkning tager sit udgangspunkt i Guds retfærdighed som en retfærdighed, der udgår fra Gud. Derigennem kan Guds retfærdighed forstås som en gave fra Gud, givet til mennesker, eller som Seifrid skriver: "as authoritative demand¹⁹." Jeg finder personligt at tolkningen af *δικαιοσύνη θεοῦ* som værende: den retfærdighed som kommer fra Gud, altså en retfærdighed, som er en gave fra Gud. Dette hænger sammen med Paulus' tale om evangeliet som en gave, der er givet mennesket. Ifølge Wright vil Guds retfærdighed være at forstå som et træk ved Gud, som alene tilhører ham. Dette følger på mange måder det gamle testaments tale om retfærdighed, som noget, der tilhører den enkelte og derfor ikke kan gives videre. Men sagen i det nye testamente er netop, at der er sket noget nyt. Gud har givet sig selv gennem Kristus som korsfæstet og opstanden. Kristus på korset er, hvilket Wright også vil konkludere, indgangen til den nye pagt. I bogen *Justification* argumenterer Wright for, at moderne eksegeter er drevet væk fra den sikre havn, som var den jødiske forståelse af Guds retfærdighed, som Paulus og hans samtidige var forankrede i.²⁰ I stedet har eksegeter ladet sig kaste rundt af skiftende teologiske og filosofiske vinde for at forstå Guds retfærdighed som noget andet end Guds trofasthed mod pagten og Israel, og derigennem hele verden²¹. Wrights forståelse af Rom 1,17 tager sit udgangspunkt i Guds retfærdighed som en trofasthed mod pagtsløfterne, de planer som Gud i det gamle testamente altid har haft for Israel, og gennem Israel, hele verden. Wright skriver i *Justification, 2009*: "It would have been taken for granted that "God's righteousness" referred to the great, deep plans which the God of the Old Testament had always cherished, the through-Israel-for-the-world plans, plans to rescue and restore his wonderful creation itself, and, more especially, to God's faithfulness to those great plans."

Forventningen ud fra et jødisk teologisk synspunkt ville altså være at Rom 1,17 handler om Guds retfærdighed. Guds retfærdighed tilhører ham alene. Men retfærdigheden er ikke at forstå som en egoistisk og kold selvretfærdighed, som

¹⁸ Mark A. Seifrid, *Justification by Faith: The Origin and Development of a Central Pauline Theme* (Leiden: Brill Academic Pub, 1992), 214.

¹⁹ Ibid.

²⁰ N. T. Wright, *Justification: God's Plan and Paul's Vision*, First Edition (IVP Academic, 2009), 178.

²¹ Ibid.

kun fortæller at "jeg er bedre end dig". Wright beskriver det hebraiske ord $\eta\kappa\epsilon\lambda\epsilon\gamma\sigma$ således: "...that lovely word, especially as applied to God himself, is full of mercy and kindness, faithfulness and generosity²²." Wright udtrykker ligeledes, at dette ord viser hvordan Guds folk også burde opføre sig. Guds retfærdighed som trofasthed kan også ses i lyset af Paulus' indledning i Rom 1,2. Her står der:

"ὁ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις." Hvis vi læser indledningen som en lukket afdeling i Romerbrevet, som angiver temaet for det samlede brev, virker det naturligt at læse *δικαιοσύνη θεοῦ* som en afslutning på denne indledning med samme fokus, som vers 2 angiver. Guds retfærdighed bliver, som jeg læser det ud fra de forgående overvejelser, manifesteret gennem Kristi død på korset som et resultat af Guds trofasthed overfor pagtsløfterne. Frank Thielmann skriver i artiklen *God's Righteousness as God's Fairness in Romans 1:17: An Ancient Perspective on a Significant Phrase* at man ved læsning af Ps 98²³ kan lægge mærke til, hvordan Guds retfærdighed tilhører Gud, men som også er Guds middel til virke for Israels frelse²⁴. Seifrid skriver, at der er en stor forskel mellem Ps 98 og Rom 1,17. Forskellen ligger i at Paulus i Rom 1,17 sigter mod en skjult åbenbaring af Guds retfærdighed, bundet op på kravet om tro som udgangspunkt²⁵.

ἐκ πίστεως εἰς πίστιν: Dette vers har givet anledning til store forskelle i tolkninger, på grund af de muligheder for oversættelse begrebet *πίστιν* tillader. Ordet har i mange år været genstand for stor debat, især i takt med at det nye Paulusperspektiv har fået en stadig mere fremtrædende rolle i den teologiske debat. Og netop her finder vi et af hovedpunkterne. Ordet *πίστιν* kan oversættes med både trofasthed og tro, hvilket selvsagt åbner op for forskellige oversættelser. Blandt andre N.T. Wright har skrevet meget til dette, hvilket vi skal se nærmere på i denne gennemgang af vers 17. Wright skriver i *Justification*, at dette udtryk

²² Ibid., 89.

²³ Ps 98, 2-3: "Herren har kundgjort sin frelse, for folkenes øjne har han åbenbaret sin retfærdighed. v3 Han har husket på sin godhed og sin trofasthed mod Israels hus. Hele den vide jord har set vor Guds frelse."

²⁴ Frank Thielman, «God's righteousness as God's fairness in Romans 1:17: an ancient perspective on a significant phrase», *Journal of the Evangelical Theological Society* 54, nr. 1 (Mr 2011): 38.

²⁵ Seifrid, *Christ our righteousness*, 45.

kun kan tolkes ud fra andre steder. Men han skriver her: "...I think Paul intends to hint that when God's covenant faithfulness/justice is unveiled, this is done *on the basis of the faithfulness of Jesus the Messiah*, on the one hand, and *for the benefit of those who believe*, on the other."²⁶ Han skriver også, at man ikke af sig selv ud fra det enkeltstående vers i Rom 1,17 vil kunne tolke dette, men at det sammenholder mange af Paulus' andre udsagn²⁷. Wright taler om trofasthed i stedet for tro, som vi kender det fra D092. Dette kan for mig at se forsvares ud fra hele sammensætningen af denne indledende del af Romerbrevet. Som skrevet tidligere indledes Romerbrevet med ordene: "ὁ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις." Denne beskrivelse af evangeliet, som et udslag af Guds forudgående løfter, omslutter indledningen af brevet og slår brevets tema an. Paulus slutter sin indledning og temaangivelse for brevet med det sidste citat, vi møder i Rom 1,17 fra Hab 2,4: "ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται." Dette citat lægger vægt på, at det, som er krævet for frelse, er troen og intet andet. Den retfærdige skal leve af tro og intet andet.²⁸ Seifrid mener, at ἐκ πίστεως εἰς πίστιν skal forstås i forbindelse ἀποκαλύπτεται. Han mener, at hvis Paulus ville have sat det i forbindelse med δικαιοσύνη θεου, ville det have stået i umiddelbar forlængelse af hinanden (δικαιοσύνη θεου, ἐκ πίστεως εἰς πίστιν). Ordene ἐκ og εἰς er ifølge Seifrid ikke kun intensiverende. Han skriver: "The use of a prepositional phrase followed by εἰς governing an identical object clearly denotes progress toward a goal or outcome."²⁹ Troen er kilden, fra hvilken Guds retfærdighed bliver givet til mennesker. Dette sker gennem Guds trofasthed. Ikke som en trofasthed mod pagtsløfterne, men fordi Gud er en retfærdig Gud, og derfor gør den retfærdig, som tror. Den tildelte retfærdighed, som kommer fra Gud, bliver således åbenbaret i troen. Åbenbaringen af Guds retfærdighed fører os til troen (εἰς πίστιν), hvilket hænger sammen med (παντὶ τῷ πιστεύοντι) i Rom 1,16. Den, af Gud tildelte retfærdighed, som er åbenbaret i evangeliet gennem tro, er givet til tro for mennesker.³⁰

²⁶ Wright, *Justification*, 181.

²⁷ Ibid.

²⁸ Seifrid, *Christ our righteousness*, 135.

²⁹ Seifrid, *Justification by Faith*, 218.

³⁰ Ibid.

Sproglig parallel:

Vi finder i de paulinske breve et andet skriftsted, som indeholder en sproglig parallel til ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. Det sted, som kommer tættest på i stil, er 2 Kor. 2,16: οἷς μὲν ὄσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὄσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν (kan oversættes med: "for dem, der fortabes, en duft af død til død, for dem, der frelses, en duft af liv til liv"³¹). Her møder vi, ligesom i Rom 1,17 ἐκ... εἰς... I Rom 1,17 har diskussionen om, hvordan dette ἐκ πίστεως εἰς πίστιν skal forstås, været til stor debat. Ifølge Moo har mange af kirkefædrene forklaret denne dobbelte betydning ved at sige, at Guds retfærdighed var "fra lovens tro" til "tro på evangeliet". Augustin gav ifølge Moo flere forklaringer på, hvordan dette kunne forstås, blandt andet at det skulle forstås som Paulus' ønske om både prædikantens og hørerens tro.³² Men i lyset af 2 Kor. 2,16 synes det klart, at Paulus gennem disse sproglige strukturer har til formål at understrege, at det er ved tro og intet andet, vi kan komme ind i ret forhold til Gud.³³ Dette synes at samstemme med Seifrids tolkning.

Forståelsen af forholdet mellem Guds retfærdighed og troen i Rom 1,17

Jeg har i min eksegese gennemgået forskellige tolkninger af begreber og udtryk i Rom 1,17. Jeg vil på baggrund af denne gennemgang og de forudgående overvejelser samle disse tanker og teorier til et samlet hele. Jeg har i mit arbejde fået stor sympati for både N.T. Wright og Mark Seifrid og deres holdninger, som på hver deres måde bringer nye og gamle aspekter ind i en vigtig debat. Men spørgsmålet ligger stadig foran os: Hvordan bestemmer Paulus relationen mellem Guds retfærdighed (δικαιοσύνη θεοῦ) og tro? Dette vil jeg undersøge i det følgende afsnit.

³¹ For den fulde forståelse af disse vers bør de to foregående også nævnes: "v.14 Men Gud ske tak, som altid fører os med i Kristi triumftog og overalt lader os udsprede kundskaben om ham som en duft. v.15 For vi er Kristi vellugt for Gud blandt dem, der frelses, og blandt dem, der fortabes..."

³² Douglas J. Moo, *The Epistle to the Romans*, The new international commentary on the New Testament (Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans Pub. Co, 1996), 76.

³³ Ibid.

N.T. Wright taler i sin gennemgang af teksten klart for en læsning, som lægger vægt på Guds retfærdighed som et personlig træk ved Gud, som ikke kan deles med andre. Ud fra mit benyttede materiale fremgår det ikke umiddelbart, at Wright har et specielt fokus på menneskets omvendelse eller syndsforladelse, derimod virker det til, at problemet ligger i Israels svigt overfor Gud og pagten. Dette underbygges af Simon Niensens speciale fra 2009, hvor Nielsen skriver: "Tilsyneladende virker det ikke, som om Wright har særligt fokus på menneskets individuelle synd, men ser problemet centreret omkring Israels svigt."³⁴ Et sådan manglende fokus på synden hos den enkelte leder os til en forståelse af retfærdiggørelsen, som ikke fordrer en omvendelse, men kun en tro. For mig at se, er man nødt til at se omvendelsens nødvendighed for at få en ret forståelse af, hvad det vil sige at tro. På dette punkt synes Wright dog ikke at have meget at indføre.³⁵ Men jeg vil i denne opsummering give Wright ret i nogle af hans anker mod den klassiske læsning. Vi har i protestantisk tilgang til Paulus haft en tendens til at glemme Paulus' egen samtid. Vi har tolket Paulus og hans breve gennem en formel, som kan hænge sammen med vores egne tanker, men glemt at læse Paulus på Paulus' præmisser. Derfor kan jeg følge Wright, når han i sin gennemgang kommer frem til, at ἔκ πίστεως i Rom 1,17 henviser til Guds (og Jesu) trofasthed mod pagtsløfterne.³⁶ Gud handlede trofast mod pagtsløfterne for, at vi skal kunne komme til tro. Dette underbygges gennem Jesu gerning ifølge evangelisterne og de forudgående profetier. Vi skal i gennemgangen af Rom 3,21-26 undersøge, hvordan Jesu tro eller trofasthed skal tolkes i forbindelse med dette. Men her vil jeg sige, at Gud handlede efter trofasthed mod pagtsløfterne. På dette punkt forstår jeg ud fra mit anvendte materiale, at Wright og Seifrid ikke vil være uenige. For mig at se ligger det springende punkt i forståelsen og vægtlægningen på Guds vrede som en del af Guds retfærdighed. Her synes Wright tavs, mens Seifrid

³⁴ Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21. Aarhus (speciale), 2009, 25.*

³⁵ Dog er det som sagt kun i det anvendte materiale jeg finder denne svaghed ved Wright. Der er mulighed for at en sådan gennemgang er fremlagt andetsteds.

³⁶ Douglas J. Moo, *The Epistle to the Romans*, The new international commentary on the New Testament (Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans Pub. Co, 1996), 76.

mener, at Guds retfærdighed både har en kærlig og en vrede side.³⁷ Jeg vil fastholde Seifrids og Moo's tilgang til troen som kilden, hvorfra Guds retfærdighed tildeles mennesker.³⁸ Dette betyder, at jeg, i en oversættelse baseret på at skulle øge forståelse i modsætningen til direkte oversættelse, ville oversætte således: "Thi i evangeliet åbenbares den retfærdighed, som kommer fra Gud, af trofasthed mod pagtsløfterne til menneskers tro." Evangeliet er forstået som Guds søn, sendt til mennesker, som dør på et kors for at sone menneskets skyld overfor den retfærdige dommer. Den dommer som ikke bare dømmes retfærdigt, men gør retfærdig. Guds retfærdighed er, at Gud ikke handler mod mennesket ud fra, hvad vi som mennesker har fortjent, men at han på grund af Kristi død på korset tilregner os retfærdigheden gennem tro på ham.³⁹ Jeg fastholder Guds trofasthed mod pagtsløfterne, men mener samtidig at Gud gennem Jesus fuldender den gamle pagt, ved at leve som det perfekte menneske.

Rom 3,21-26

3,21 Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, v22 δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γὰρ ἐστὶν διαστολή, v23 πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ v24 δικαιούμενοι δωρεὰν τῆ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· v25 ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ [τῆς] πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων v26 ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

³⁷ Jeg vil ikke i denne opgave komme ind på en diskussion af Guds vrede (ὀργή θεοῦ), da dette ikke er relevant i denne opgave og pladsen til at beskrive dette emne ikke ville være tilstrækkelig, med henblik på en ansvarlig gennemgang af teksten.

³⁸ Seifrid, *Justification by Faith*, 218.

³⁹ jf. Fil 3,9: "og findes i ham, ikke med min egen retfærdighed, den fra loven, men med den, der fås ved troen på Kristus, retfærdigheden fra Gud grundet på troen".

Oversættelse

3,21 Men nu er Guds retfærdighed åbenbaret uden lov, bevidnet af loven og profeterne, v22 Guds retfærdighed ved tro på Jesus Kristus for alle, som tror. For der er ingen forskel; v23 thi alle har syndet og har mistet Guds herlighed, v24 og de retfærdiggøres gratis, af hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus. v25 Ham gjorde Gud ved hans blod til et sonedække ved troen for at vise sin retfærdighed, fordi han havde ladet de tidligere synder ustraffede, v26 dengang han bar over med dem, for i den tid, der nu er inde, at vise sin retfærdighed, så han selv er retfærdig og gør den retfærdig, som tror på Jesus.

Den nære kontekst

Rom 3,21-26 begynder et nyt afsnit i Romerbrevet med $\nu\upsilon\iota\ \delta\epsilon$ som markering af et tematisk skifte i brevet. Paulus har i det forgående afsnit beskrevet, hvordan Guds vrede skal ramme enhver ugudelig, med det afsluttende afsnit om alle menneskers strafskyldighed overfor Gud i Rom 3,19. I Rom 3,21 vender Paulus sig bort fra Guds vrede og flytter fokus til Guds frelsende gerning gennem Kristus. Den retfærdighed, som er krævet, er ikke lovens retfærdighed, for loven kom til for at bringe syndserkendelse (Rom 3,19), men derimod Guds retfærdighed, som han giver det troende menneske ved gennem troen på Kristus. Paulus vil i afsnittet 3,21 til 5,21 vise, at det evangelium, som han forkynner, ikke er noget som går imod skrifterne, men derimod er "bevidnet af loven og profeterne" jf. 3,21.⁴⁰

Eksegese

$\Nu\iota\ \delta\epsilon$ som indleder perikopen indikerer, at der nu er sket et skifte, og noget nyt sker. Det nye, som er kommet frem, er Guds retfærdighed uden lov. Dette nye, står i modsætning til vreden i Rom 1,18, som åbenbares fra himlen. Nielsen skriver, at åbenbaringen i Rom 1,18 sker i præsens.⁴¹ Dette betyder, at Guds vrede også skal ses som værende en del af denne verden og ikke kun noget kommende. Derimod ser vi her i Rom 3,21 at Guds retfærdighed, er noget som

⁴⁰ Legarth, *Romerbrevet*, 43.

⁴¹ Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21, 35*

allerede er sket. Dette skete kan tolkes som Kristi korsfæstelse. Nielsen påpeger, at han i modsætningen til Wright forstår $\chi\omega\rho\iota\varsigma \nu\acute{o}\mu\omicron\upsilon\upsilon$ ud fra den jødiske tolkning af, hvordan man bliver retfærdiggjort. Ifølge Nielsen forstår Wright lovens gerning ”som grænsemarkører for, hvem der hører til folket og dermed hvem der er inde i pagten/frelsen”.⁴² Hvis vi ser på Paulus’ rækkefølge i sin argumentation, kan vi se, at dette ikke synes at være Paulus’ pointe. Mennesket har fejlet i overholdelse af loven, og derfor står ethvert menneske overfor Gud som strafskyldigt (jf. Rom 2,10ff).⁴³ En del af Guds retfærdighed består således også i, at Gud ikke tåler synd (sml. Es 59,2). Vi ser i Rom 3,21, at det nye, som er kommet til, er Guds retfærdighed uden lov. Det nye er således, at mennesket ikke kan retfærdiggøres ved loven, men bliver retfærdiggjort uden lov. Det er nyt, fordi vejen til frelse for jøderne lå i overholdelsen af loven. Men der lægges i verset vægt på, at der nu er en ny vej til frelse, som ikke er gennem overholdelse af loven, men som er bevidnet af loven. Nielsen skriver, at fortalere for det nye Paulusperspektiv vil mene, at denne forståelse fejlfortolker den jødiske samtid, men netop dette, at Paulus henviser til lovens vidnesbyrd, mener både Nielsen og jeg selv understreger pointen. I Rom 4,9-10 skriver Paulus: ”Gælder denne saligprisning nu kun de omskårne eller også de uomskårne? Vi siger jo: »Troen blev regnet Abraham til retfærdighed.« v10 Hvordan blev den tilregnet ham? Efter at han var blevet omskåret, eller mens han endnu var uomskåret? Ikke som omskåret, men som uomskåret!” Paulus’ pointe er, at forholdet til Gud i udgangspunktet altid har haft troen, og ikke lovgerningerne som omdrejningspunkt. I dette åbnes også op for et andet perspektiv i forståelsen af Guds retfærdighed. Mennesket har i al sin grundlæggende syndighed ikke selv mulighed for, at kunne retfærdiggøre sig selv, men må mødes af en nådig og tilgivende Gud for at få del i frelsen. Det som loven kom til for var, at mennesket skulle se sin egen syndighed og derved komme til kort overfor overholdelsen af budene, og derigennem se behovet for en nådig Gud (jf. Rom 3,20b). Det at Guds retfærdighed tidligere har været skjult, men nu er åbenbaret, betyder ikke, at der ved Kristus er sket en redefinering af Guds ret-

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

færdighed, men at "denne betydning først bliver synlig i lyset af Kristi død og opstandelse og troen på ham."⁴⁴

v.22: Δικαιοσύνη θεοῦ er en genoptagelse fra vers 21. Nielsen skriver, at det kan overvejes, om genoptagelsen antyder, at der findes flere sider i forståelsen af Guds retfærdighed. Paulus' budskab i denne tekst synes at være, at han sigter mod en bestemt side ved Guds retfærdighed. Denne side af retfærdigheden er διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Forståelsen af genitiven giver rum for forskellige tolkninger. Wright forstår genitiven som en subjektiv genitiv, hvilket kan oversættes "ved Jesu Kristi tro" eller som "ved Jesu Kristi trofasthed."⁴⁵ Selvom der grammatisk set er stor sandsynlighed for at genitiven kan oversættes subjektivt/possesivt, kan sandsynligheden alene ikke endegyldigt bruges som argument, da en genitiv altid skal forstås og analyseres ud fra sin kontekst. Wright har i sin argumentation for den subjektive genitiv den indvending, at εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας, i forbindelse πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. "Troen på Jesus Kristus" og "for alle dem som tror" vil, hvis man læser genitiven som objektiv, komme til at stå som to udtryk for det samme. Derimod vil genitiven i Jesu Kristi trofasthed (πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ), hvis den oversættes subjektivt, stå supplerende til udtrykket "for alle dem som tror" (εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας). Nielsen indfører, at "Wrights forståelse af Guds retfærdighed kommer på mange måder til at stå og falde med netop hans forståelse af dette vers."⁴⁶ Han tilføjer desuden: "Hvis Guds retfærdighed er mere end hans trofasthed og dermed Jesu trofasthed mod pagten, da bliver spørgsmålet om retfærdiggørelse af tro også et centralt spørgsmål."⁴⁷ Seifrid skriver, at Paulus igen i Rom 3,21-26 alluderer til Ps 98 ved, at Paulus her gentager, at Guds retfærdighed nu er åbenbaret (Seifrid: "manifested"⁴⁸), men at Paulus her, nærmere ser Guds retfærdighed som en gave til mennesker end en "act of God". Seifrid henholder sig til, at Paulus, som vi har berørt ovenfor, taler om at retfærdigheden er uden lov. Retfærdigheden er en gave fra Gud, som tilregnes mennesket. Ifølge Seifrid taler Paulus om, at retfærdigheden tilregnes af Gud, gennem tro på Jesus Kristus, for alle dem som tror, og

⁴⁴ Ibid., 36.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Seifrid, *Christ our righteousness*, 64.

at de, som tror, er ufortjent blevet gjort retfærdige (Seifrid: "justified freely by his grace"⁴⁹). I tråd med Rom 1,17 taler Paulus her om, at korset yder den frelsende gerning, som sker gennem troen på Kristus⁵⁰. Guds retfærdighed er ifølge Seifrid formidlet gennem troen på Jesus Kristus⁵¹. Seifrid påpeger desuden, at Paulus forstår retfærdiggørelsen (Seifrid: "justification") som lokaliseret i Jesu opstandelse fra de døde. Ifølge Seifrid er Guds retfærdighed her; "both manifest and made ours".⁵² Troen er altså ifølge Seifrid en gave fra Gud, som gives til mennesker gennem troen på den opstandne Jesus Kristus.

Nielsen skriver, at den dobbelte brug af genitiven i πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ synes mulig at forstå som en understregning af "noget nyt i forhold til det jøderne kendte til i forvejen"⁵³. Dette giver for mig at se det mest korrekte billede af denne tekst. Pagten var i første omgang for jøderne, hvilket betød, at frelsen også kun var for jøderne. Men dette ændres netop ved Kristus. Mennesket modtager Guds retfærdighed gennem tro. Her tales ikke om, at den kun gives til dem, som er en del af pagtsfolket, men derimod at Guds retfærdighed gives til alle dem, som tror (εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας). Forståelsen af det afgrænsede pagtsfolk synes gennem dette at være afvist. Nielsen påpeger desuden, at de, som i indledningen til Romerbrevet blev betegnet som evangeliets målgruppe, i dette bliver yderligere understreget⁵⁴.

v.22b-23: Ἄρ i 22b viser tilbage til det, som er skrevet forud, men indleder også et længere afsnit, som rækker fra 22b til og med vers 26, hvor jøden og hedningen stilles i et lige forhold overfor hinanden, når det kommer til Gud. Denne ligestilling tager ikke højde for særlige pagtsforhold eller mangel på samme, men tager udelukkende udgangspunkt i synden (her i form af aoristen ἥμαρτον) som den ligestillende faktor. Konsekvensen for denne ligestilling bliver i det følgende uddybet: På grund af synden har mennesket mistet Guds herlighed (ὕστερονται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ). Der kan her være debat om, hvor-

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ For en længere gennemgang af Seifrids diskussion om genitiven i πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ se Seifrid, *Christ our righteousness*, 139-147.

⁵¹ Seifrid, *Christ our righteousness*, 64.

⁵² Ibid., 65.

⁵³ Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21, 37*

⁵⁴ Ibid., 38

dan denne herlighed skal forstås. Ifølge Nielsen kan det angive "en anerkendelse af mennesket fra Guds side, at Gud giver mennesket ære og herlighed." Den anden tolkning er, at Rom 3,23 markerer, at mennesket mangler den Gudbilledlighed som mennesket var i besiddelse af før syndefaldet. Nielsen påpeger, at Paulus andre steder skriver om, hvordan den ødelagte herlighed i Kristus skal genoprettes (blandt andet i Rom 8,30 og Rom 9,23). Mennesket får ved troen løftet om en kommende genoprettelse af den tabte herlighed. Det er ikke noget, som sker i nutiden, men som et løfte til det troende menneske i fremtiden.⁵⁵ Piper skriver, at den mistede herlighed kan relateres til menneskets forfald og syndige liv beskrevet i 1,18-23.⁵⁶ I 1,23 skriver Paulus: "og de skiftede den uforgængelige Guds herlighed ud med billeder i skikkelse af forgængelige mennesker, fugle, firbenede dyr og krybdyr."

v.24: Vi skal i dette og det følgende vers beskæftige os med to centrale ord, som skal hjælpe os til at forstå retfærdiggørelsen. De to ord, vi skal beskæftige os med, er henholdsvis forløsningen ($\alpha\pi\omicron\lambda\acute{\upsilon}\tau\rho\omega\sigma\iota\varsigma$) og forsoningen (her i form af begrebet $\iota\lambda\alpha\sigma\tau\acute{\eta}\rho\iota\omicron\nu$), da de begge forklarer dele af retfærdiggørelsen. Jf. Nielsen besværliggøres tolkningen af vers 24 af participiet $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\iota$, som indleder verset. Ifølge Nielsen er der i dette participium, hverken eksplicit subjekt eller objekt nævnt. Nielsen påtaler også, at det ikke er tydeligt hvorvidt $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\epsilon\varsigma$ i vers 23 er at forstå som objektet for retfærdiggørelsen.⁵⁷ Dog kan vi i Rom 3,30 læse at " ... Gud er én og gør den omskårne retfærdig af tro og den uomskårne retfærdig ved den samme tro." Den anden tolkning af objektet for retfærdiggørelsen er, at $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\iota$ viser tilbage til de, som tror på Kristus (vers 22). Vi skal, for at forstå dette afsnit af brevet rigtigt, se på, hvordan vi kan forstå ordet $\delta\iota\kappa\alpha\iota\acute{\omega}$. Wright beskriver i *Justification, 2009* retfærdiggørelsen således: "'*Righteousness*' remains the status that you possess as a result of the judge's verdict. For the defendant in the lawcourt (Rom 3:19-20) it simply means 'acquitted,' 'forgiven,' 'cleared,' in good standing in the community as a result

⁵⁵ Ibid., 38

⁵⁶ John Piper, *The Justification of God: An Exegetical and Theological Study of Romans 9:1-23*, 2nd udg. (Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 1993), 147.

⁵⁷ Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21*, 38

of the judge's pronouncement."⁵⁸ For Wright indebærer retfærdiggørelsen, at dommeren (som den gammeltestamentlige dommer) erklærer mennesket retfærdigt ved, at erklære det en del af pagtsfolket på grund af Jesu trofasthed mod pagtsløfterne. Som tidligere nævnt synes Wright ikke at forbinde retfærdiggørelsen med syndernes forladelse. Derimod er retfærdiggørelsen et medlemskort til pagtsfolket, for hvem synden er fjernet gennem Kristi trofaste liv som den perfekte og syndfrie israelit. Jeg kan blive enig med Wright om, at δικαίωω betyder "at erklære retfærdig" (dette er netop ordets betydning), men på hvilket grundlag retfærdiggøres mennesket. At erklære retfærdig betyder ikke, at det er en proforma retfærdiggørelse, hvor Gud "lader som om, at mennesket er retfærdigt, omend han stadig er en synder"⁵⁹. Det er heller ikke et udtryk for en etisk status. I retfærdiggørelsen, skriver Nielsen, fjernes alle anklager mod mennesket, og mennesket kommer ind i et ret forhold til Gud⁶⁰. I Rom 4,6-8 står der: "Sådan priser David også det menneske saligt, som Gud tilregner retfærdighed uden gerninger: v7 Lykkelige de, hvis overtrædelser er tilgivet, og hvis synder er blevet skjult; v8 lykkeligt det menneske, som Herren ikke tilregner synd." Det menneske, som tilregnes retfærdighed, skriver David i Ps. 32, kan være lykkeligt, for det menneske tilregnes ikke synd. En tilregning af retfærdighed medfører således et bortfald af menneskets synder. Menneskets retfærdiggørelse er ifølge Nielsen ikke en benådning, men en frifindelse. Det er værd at lægge mærke til, at mennesket gennem forladelsen af synderne kommer ind i en relation til Gud. Det er værd at lægge mærke til, at retfærdiggørelsen ifølge Rom 3,24 ikke sker ved menneskets gerninger eller evner, men gives gratis (δωρεάν) ved Guds nåde (τῆ αὐτοῦ χάριτι).⁶¹ Menneskets rolle (eller mangel på samme) i retfærdiggørelsen understreges desuden af de benyttede verbalformer i Rom 3,24 og 26. Det indledende participium i 3,24 står for mig at se i præsens passiv og indikerer, at retfærdiggørelsen sker mod mennesket gennem Guds indgriben (passivum divinum). Vi kan yderligere lægge mærke til, at grundlaget for retfærdiggørelsen er nåden. Nielsen skriver, at præpositionen διὰ i genitiv "... understreger, at nåden

⁵⁸ Wright, *Justification*, 213.

⁵⁹ Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21, 39*

⁶⁰ Moo, *Romans*, 228-229.

⁶¹ Seifrid, *Christ our righteousness*, 64-65.

er midlet hvorved retfærdiggørelsen sker.”⁶² Nielsen understreger desuden, at Paulus kunne have brugt διὰ med akkusativ, hvis han havde ville have indikeret, at forløsningen er den primære baggrund for retfærdiggørelsen.⁶³ Retfærdiggørelsen og forløsningen er dermed ikke kædet direkte sammen. Dette viser os, at forløsningen ikke i sig selv betyder syndernes forladelse, men at forløsningen sker ved Guds nåde. Forløsningen (ἀπολύτρωσις) danner ifølge Nielsen sammen med λύτρωσις udgangspunkt for en forståelse, som betyder, at der i forsoningen indeholdes en løsesum. Dette vers fortæller os ikke meget om, hvordan denne løsesum skal forstå. Dog kan vi i τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ se, at forsoningen lægger sig til Kristus.⁶⁴ Konteksten indikerer for os, at denne forsoning relaterer sig til det foregående afsnit i Rom 1,18-3,20, som omhandler Guds vrede. Forsoningen er altså nødvendig med henblik på at afvende den kommende vrede. Dermed bliver forsoningen i Kristus ved Guds nåde til løskøbelse for mennesket. Gud står således som både løskøber og den, hvis vrede skal afvendes.

I v. 25 møder vi ordet ἰλαστήριον⁶⁵ i forbindelse med Paulus' tale om Jesu blod som soning. Nielsen skriver, at det må "overvejes, om det er selve Kristi blod, der henvises til i v.24 med τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ." Dette ville i så tilfælde betyde, at Gud med sin egen søns blod betaler for menneskenes frifindelse, og forløsningsblodet og betalingen derfor er forbundet.⁶⁶ Paulus taler senere om mennesket som værende træl under synden og døden, men at mennesket er købt fri (for eksempel: Rom 6,17-23; 7,14-25). Paulus' forståelse af retfærdiggørelsen tager ifølge Seifrid udgangspunkt i Kristi opstandelse, og han skriver til dette: "Here the "righteousness of God" is both manifest and made ours." Dette er selvfølgelig at forstå som at menneskets retfærdiggørelse findes i den korsfæstede Kristus' opstandelse. I gennemgangen af Rom 1,17 var vi inde på, at Guds frelsende retfærdighed samtidig kunne antyde, at den retfærdiges fjender stod for dom. Ifølge Seifrid lægger Paulus i 3,25-26 vægt på dette. Centret i vers 25 er ind-

⁶² Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21*, 39

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid., 40

⁶⁵ jf. Nielsen vil det ikke være at foretrække at ligestille begreberne ἰλαστήριον og ἀπολύτρωσις. Se Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21*, 40.

⁶⁶ Ibid.

ledningen i ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἰλαστήριον. Denne indledning uddybes og forklares i de efterfølgende led, men tager sit udgangspunkt i Kristus som sonoffer.

Piper skriver, at der i Rom 3,25 og 26 er to væsentlige steder at lægge mærke til. Den første afgørende sætning finder vi i: διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων. Dette oversættes i D092: "...fordi han havde ladet de tidligere synder ustraffede." Det første man kan sige her, er ifølge Piper, at det er menneskets synd som har gjort Guds indgriben nødvendig, og derigennem hans fremstillen af Jesus som sonoffer for os ved hans blod.⁶⁷ Spørgsmålet er, hvor i disse tidligere begåede synder består. Som nævnt tidligere skriver Piper, at der i 3,23 tales om menneskets manglende herlighed. Denne herlighed, argumenterer han for, viser tilbage til den herlighed som menneskene udskiftede gennem deres syndige liv og afgudsdyrkelse (jf. 1,21-23).⁶⁸ Dette viser igen tilbage til Jer. 2,11: "Skifter et hedningefolk sine guder ud? – og de er ikke engang guder! Men mit folk har skiftet sin ære ud med noget, der intet gavner." Ikke at ære Gud og give tak til ham er ifølge Piper den første grundlæggende synd. Denne synd resulterede i, at mennesket blev prisgivet og overladt til eget begær, fordi det ikke ærede skaberen, men kun skabningen (jf. Rom 1,24-32). "For God to condone or ignore the dishonor heaped upon him by the sins of men would be tantamount to giving credence to the value judgement men have made in esteeming God more lowly than his creation." At Gud skulle ignorere synden ville svare til, at Gud gav mennesket ret i dets misforståede forhold til Gud. Han ville ikke bare sige, at synden var ligegyldig. Han ville heller ikke bare sige, at det var ligegyldigt, om mennesket satte forholdet til ham lavt. Han ville i bund og grund sige, at han selv var ligegyldig. At Gud på denne måde skulle frasige sig sin egen ære og handle som om menneskets uret mod hans hellige navn skulle være ligegyldig, ville være kernen i uretfærdigheden. Hvis Gud er en retfærdig Gud, må han også reparere det brudte forhold som mennesket lever i, ved at vanære Guds navn gennem deres synder. Som Piper skriver: "He must magnify the divine glory man thought to deny him."⁶⁹ Hvis vi tager udgangspunkt i Guds retfærdighed som hans urokkelige trofasthed i gammeltestamentlig kontekst, og vores viden

⁶⁷ Piper, *The Justification of God*, 147.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid., 148.

om menneskets synd som værende menneskets vanære mod Gud, ser vi, at Gud i alle tilfælde handler for sit navns skyld, og for at bevare og åbenbare sin ære intakt. Derfor, skriver Piper, er der ingen grund til at læse διὰ på anden måde end kausal.⁷⁰ Det kan til vers 25 tilføjes, at hvor vi tidligere har mødt Guds retfærdighed som noget, han udøver for os ved Kristi opstandelse fra de døde, møder vi her Guds retfærdighed forstået som hans egen retfærdighed, manifesteret i Kristi død. Derudover kan vi lægge mærke til, at hvor Paulus tidligere har talt om, at Guds retfærdighed bliver åbenbaret (1,17; 3,21), taler han nu om, hvordan Gud demonstrerer sin retfærdighed.⁷¹ Seifrid henviser til Rom 9,22, hvor der tales om, at Gud vil "vise sin vrede og åbenbare sin magt". Ifølge Seifrid er korset at forstå som prolepsis for den kommende dommedag, hvor Guds kamp med verden kommer til sin afslutning. Ved at Gud retfærdiggør synderen tilsidesætter Gud ikke striden med menneskene. Derimod afslutter han den endegyldigt.⁷² Paulus' siger ifølge Seifrid med 3,25, at udøvelsen af Guds retfærdighed fandt sted, så "han selv er retfærdig og gør den retfærdig, som tror på Jesus" (Rom 3,26).

Den anden sætning med stor vigtighed for Piper i 3,25-26 finder vi i 3,26c: εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ. Piper siger, at demonstrationen af Gud retfærdighed og det, at han er retfærdighed, for Paulus ikke er at forstå som det samme.⁷³ Det sidste, skriver Piper, er et resultat af det første. Dette betyder, at Guds handlen, idet han retfærdiggør den troende, heller ikke er synonymt med at Gud er retfærdig. Piper skriver, at Gud, ved at fremstille Kristus som sonoffer, handler for sin æres skyld, udviser ukrænkelig troskab mod sit navn, så hans evige kærlighed ikke svækkes, så Gud forbliver retfærdig og kan være retfærdig.⁷⁴ Ifølge Piper har Gud, ved at sende Kristus, udfyldt to formål. Han har bevaret og udvist sin egen retfærdighed, og desuden handlet mod de uretfærdige gennem retfærdiggørelsen af tro. Dermed finder

⁷⁰ Piper anfører, at det synes her at være usandsynligt med en læsning διὰ med akkusativ, da denne læsning ville være instrumental og betyder "gennem". Ibid., 148-149.

⁷¹ Seifrid, *Christ our righteousness*, 65.

⁷² Ibid., 65-66.

⁷³ Piper, *The Justification of God*, 149.

⁷⁴ Ibid., 149-150.

Piper i 3,25-26, at Guds retfærdighed som trofasthed altid handler for sit navns skyld, for at opretholde og udvise sin herlighed.

Forståelsen af forholdet mellem Guds retfærdighed og troen i Rom 3,21-26

Vi har i gennemgangen af Rom 3,21-26 set på, hvordan Guds retfærdighed ikke længere er åbenbaret ved loven, men derimod bevidnet af loven og profeterne. Disse har til alle tider sigtet mod det endelige mål. Der lægges i 3,22 vægt på, at Guds retfærdighed er ved tro på Jesus Kristus for alle, som tror. Jeg er kommet frem til, at der her er tale om trofasthed fra Guds side, idet han sender Kristus i overensstemmelse med løfterne i det gamle testamente. Men i modsætning til Wright finder jeg ikke, at denne retfærdiggørelse hænger sammen med det at blive en del af pagtsfolket. Mennesket tager del i Kristi offer ved, at mennesket i loven finder sig selv stående strafskyldig overfor Gud. Jeg ser ikke hos Wright denne vægtlægning på den enkeltes forhold til synden. Dette kan for mig at se føre til den fejltolkning, at omvendelsen fra synd ikke indebærer et nyt liv i Kristus, men et fortsat liv i synden. Men Wright har ret i, at vi i læsningen af Rom 3,21-26 skal være opmærksomme på, ikke kun at læse tro, men også tænke trofastheden ind i teologien. Det er vigtigt at forstå, at alle har syndet og har mistet herligheden fra Gud. For mig at se har Piper en god forståelse af den manglende herlighed, som værende et udtryk for menneskets svigt, idet mennesket begyndte at tilbede skabningen i stedet for skaberen (jf. Rom 1,23). Retfærdiggørelsen af Gud og retfærdiggørelsen af den, som tror, hænger nøje sammen. Jesu død repræsenterer soningen, hvorved synden forlades, og pagtsløfterne derigennem opfyldes. Troen, siger Seifrid, er rettet mod den korsfæstede og opstandne Kristus. "In faith, one takes the side of God in his claim against oneself, giving God justice."⁷⁵ I troen giver mennesket Gud hans retmæssige ære, ved at ære skaberen i modsætningen til skabningen. På samme tid får mennesket del i Guds gave, som han giver mennesket ved at gøre Jesus til et sonoffer, som har taget plads hos synderen og sonet synden. Troen på Kristus og retfærdiggørelsen af mennesket kobles i denne passage af Romerbrevet sammen. Det er den tro, vi finder i

⁷⁵ Seifrid, *Christ our righteousness*, 66.

3,22 og 25. Retfærdiggørelsen kobles i denne passage sammen med Jesus som sonoffer (ἱλαστήριον)⁷⁶ i vers 25, og med Guds retfærdighed (δικαιοσύνη θεοῦ) i vers 22.⁷⁷ Syndernes forladelse synes i dette afsnit af Romerbrevet at spille en stor rolle, selvom Paulus ikke direkte taler om dette. Dog fastholder jeg på baggrund af mit materiale, at Wright lader til at have en mangelfuld forståelse af Guds vrede som en side af Guds retfærdighed. Han synes også at mangle en vægtlægning på menneskets behov for omvendelse, og på denne baggrund, at tage imod Guds nåde. Dog har han ret i, at vi ikke må glemme, at pagtstroskaben spiller en rolle i begrebet δικαιοσύνη θεοῦ.⁷⁸

Konklusion

Jeg har i min opgave undersøgt, hvordan Paulus i Rom 1,17 og 3,21-26 bestemmer relationen mellem Guds retfærdighed (δικαιοσύνη θεοῦ) og tro. I første del af min opgave undersøgte jeg nogle aspekter ved Guds retfærdighed. Jeg fandt ud af, at Guds retfærdighed på samme tid kan ses som en egenskab ved Gud og en retfærdighed, han tilregner mennesket. Mennesket får del i denne retfærdighed gennem troen på Kristus⁷⁹, som det er forkyndt i evangeliet. Dette resulterer i, at mennesket gennem troen møder loven og kommer til syndserkendelse og derigennem møder Guds frelsende retfærdighed. I mit afsnit "Forståelsen af forholdet mellem Guds retfærdighed og troen i Rom 1,17" fandt jeg frem til, at forståelsen af ἐκ πίστεως εἰς πίστιν for mig at se, henviser til troen som udgangspunkt for retfærdiggørelsen. Dog mener jeg, at Wright, i sin forståelse af πίστεως som trofasthed, behandler et centralt aspekt af Guds handlen, som netop sker af trofasthed mod de gammeltestamentlige løfter. Dog udelader Wright i sin gennemgang en behandling af menneskets synd i relationen til omvendelsen. I anden del af min opgave har jeg undersøgt, hvordan man kan forstå Guds retfærdighed i relation til tro i Rom 3,21-26. Det må i forlængelse af min undersøgelse konstateres, at Guds retfærdighed er åbenbaret gennem Kristi død på kor-

⁷⁶ Jeg har i min opgave ikke tid til at komme ind på den gammeltestamentlige baggrund for ordet ἱλαστήριον.

⁷⁷ Nielsen, Simon . *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21*, 45

⁷⁸ Ibid., 46

⁷⁹ jf. Fil 3,9

set som sonoffer for menneskers synd. Det er i 3,21-26 klart, at menneskets plads i relation til frelsen tager sit udgangspunkt i troen på den korsfæstede og opstandne Kristus. Det er i evangeliet om denne Kristus, vi stifter bekendtskab med Guds kraft til frelse for enhver, som tror (jf. Rom 1,16-17). Piper beskriver Guds retfærdighed som Guds handlen for sit navns skyld. Gud tilregner mennesket retfærdigheden, som en del af Guds handlen som skaber og opretholder. Menneskets manglende herlighed er udtryk for menneskets syndige natur, manifesteret i menneskets manglende tilbedelse af Gud. Jesu retfærdighed må i Rom 1,17 og 3,21-26 anses som et udtryk for Guds handlen for mennesket. Det troende menneske dømmes på baggrund af Jesu stedfortrædende død som det perfekte offer, mens den ugudelige må møde Guds retfærdige vrede. Begge dele er udtryk for aspekter ved Guds retfærdighed, som den er bevidnet af loven og profeterne.

Abstract

How does Paul determine the relation between God's justice (δικαιοσύνη θεοῦ) and faith in Romans 1,17 and 3,21-26?

God's justice (δικαιοσύνη θεοῦ) and its relations to faith, is a topic which emerge in the exegesis of Romans 1,17 and 3,21-26, and leads to a concrete determination of the relationship between Gods justice and faith in Pauls letter to the Rome. The thesis reveals different aspects of Gods justice and the placing of mankind in relation to this justice. Romans 1,16-17 is especially taken under evaluation for a clearer determination on how the expression (ἐκ πίστεως εἰς πίστιν) is to be understood. The thesis reaches an understanding of Gods justice, as in the same time being Gods own justice, also being a justice He incorporates into mankind through His action through the death of Christ on the cross. God's justice is at the same time a godly asset, and a justice imputed for mankind. Man gets to share this justice, through the faith in Christ, which is taught in the gospels. In the final judgment mankind can either meet the saving God, by faith in Christ, or the punishing God, which in his holiness and anger due to the sin will punish the ungodly on the background of the lost glory. Faith takes its starting point in the crucified and resurrected Christ, and leads to a complete forgiveness of the individual sin of mankind.

Litteraturliste**Primær litteratur**

- Bird, Michael F. *The saving righteousness of God*. Paternoster biblical monographs. Milton Keynes: Paternoster, 2007. s. 6-39: 34 sider
- Nielsen, Simon. *Retfærdiggørelse og Guds retfærdighed i Rom 3,21-26 og 2 Kor 5,21*. Aarhus (speciale), 2009. s. 6-29; s. 33-57:49 sider
- Piper, John. *The Justification of God: An Exegetical and Theological Study of Romans 9:1-23*. 2nd udg. Grand Rapids, Mich. Mohr Siebeck ; Baker Academic, 1993. s. 135-151: 16 sider
- Seifrid, Mark A. *Christ, our righteousness: Paul's theology of justification*. Downers Grove, Ill.: Apollos/Intervarsity Press, 2000. s. 35-47; s. 60-67; s. 95-105; s. 129-47:..... 51 sider
- Seifrid, Mark A. *Justification by Faith: The Origin and Development of a Central Pauline Theme*. Leiden: Brill Academic Pub, 1992. s. 210-226:.. 17 sider
- Seifrid, Mark A. *Righteousness Language in the Hebrew Scriptures and Early Judaism i Justification and Variegated Nomism: The Complexities of Second Temple Judaism*. Carson, D. A. og Peter T. O'Brien, red. Tübingen; Grand Rapids, Mich. Baker Academic, 2001. s. 415-442:..... 28 sider
- Thielman, Frank. «God's righteousness as God's fairness in Romans 1:17: an ancient perspective on a significant phrase». *Journal of the Evangelical Theological Society* 54, nr. 1 (Mr 2011) s. 35-48: 14 sider
- Wright, N. T. *Justification: God's Plan and Paul's Vision*. First Edition. IVP Academic, 2009. s. 19-37; s. 177-249: 92 sider
- Aalen, Sverre. *Guds sønn og Guds rike*. Nytestamentlige studier. Oslo: Universitetsforlaget, 1973. s.223-240: 18 sider
- I alt:319 sider

Supplerende litteratur

Legarth, Peter V. *Romerbrevet: et kompendium*. Fredericia: Kolon, 2008.

Moo, Douglas. *The Epistle to the Romans*. Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996.

Nielsen, Helge Kjær. *Sproglige kommentarer til Romerbrevet: Bind 1*, Århus: Teoltryk, 1991